

Obsah

Předmluva	9
Předmluva k prvnímu vydání	11
První díl	13
Epocha třetího stavu jako epocha předstírané hegemonie	15
Dělník v odrazu měšťanského světa	19
Figura jako celek, který je víc než sumou svých částí ..	33
Vpád elementárních sil do měšťanského prostoru	46
V pracovním světě vystupuje nárok na svobodu jako nárok na práci	56
Moc jako reprezentace figury dělníka	65
Vztah figury k rozmanitosti	74
Druhý díl	79
O práci jako způsobu života	81
Zánik masy a individua	89
Nahrazení měšťanského individua typem dělníka ...	109
Rozdíl mezi hierarchiemi typu a individua	124
Technika jako mobilizování světa figurou dělníka	139
Umění jako utváření světa práce	180
Přechod od liberální demokracie ke státu práce	216
Nahrazení společenských smluv pracovním plánem ...	246
Závěr	267
Přehled	268
Doslov	273
Ediční poznámka	287

Epocha třetího stavu jako epocha předstírané hegemonie

1

Hegemonie třetího stavu nedokázala v Německu nikdy ovlivnit ono nejnaternější jádro, které určuje bohatství, moc a plnost života. Ohlédneme-li se za víc než stoletím německých dějin, smíme s pýchou přiznat, že jsme byli špatnými měšťany. Nikoli na naši postavu bylo stříženo roucho, které je nyní obnošené až do posledního vlákna a pod jehož cáry se už objevuje divočejší a nevinější nátura než ta, jejíž sentimentální tóny již dřív rozechvívaly oponu, za níž doba ukrývala veliké divadlo demokracie.

Ne, Němec nebyl dobrým měšťanem, a nejméně jím byl tam, kde byl nejsilnější. Všude, kde byly myšlenky nejhlubší a nejdůležitější, kde se život vnímal nejintenzivněji, kde se bojovalo nejnesmiřitelněji, nelze přehlédnout vzpouru proti hodnotám, které na svůj štít vyzdvihly veliké vyhlášení nezávislosti rozumu. Ale nikdy nebyli nositelé oné bezprostřední odpovědnosti, které označujeme za génia, ve svém díle a působení osamělejší, nikdy ohroženější než zde a nikdy nebyl opravdový rozvoj hrdiny podněcován skrovněji. Hluboko se musely kořeny zapustit do vyprahlé půdy, aby dosáhly k pramenům, do nichž je uložena kouzelná jednota krve a ducha, která činí slovo neodolatelným. Neméně obtížné bylo pro vůli, aby dosáhla oné jiné jednoty moci a práva, která povyšuje osobitost v porovnání s cizostí na hodnotu zákona.

Proto toto období oplývalo velkými srdci, jejichž poslední vzpoura spočívala v tom, že přestala tlouct, oplývalo vysokými duchy, jimž připadalo vítané ticho světa stínů. Bylo bohaté na státníky, kterým se vzeprěly prameny času a kteří museli čerpat z minulosti, aby mohli pracovat pro budoucnost; bylo bohaté na bitvy, v nichž se krev osvědčila v jiných vítězstvích a porážkách než duch.

Tak se stalo, že všechny pozice, které se Němcům během této doby podařilo obsadit, neplní očekávání, nýbrž ve svých rozhodujících momentech připomínají ony bojové zástavy, jejichž smysl spočívá v řádu nástupní formace ještě vzdálených armád. Tuto rozpolcenost lze podrobně prokázat všude; její příčina spočívá v tom, že Němci vůbec nedokázali využít onu svobodu, jež jim byla nabízena s veškerým uměním meče a přesvědčování a jež byla zakotvena ve vyhlášení všeobecných lidských práv: tato svoboda pro ně byla nástrojem, který neměl žádný vztah k jejich nejniternějším orgánům.

Všude tam, kde v Německu začali touto řečí hovořit, bylo snadné uhodnout, že se jedná jen o špatné překlady, a nedůvěra světa, v němž se nacházela kolébka měšťanských mravů, byla o to oprávněnější, že se snažila opětovně si vynutit pozornost jakási prapůvodní řeč, o jejímž nebezpečném a odlišném významu se nedalo pochybovat. Člověk choval podezření, že zde nebyla brána vážně tak drahá, tak vzácná ocenění, tušil pod jejich maskou nevypočitatelnou a nespoutanou sílu větrící ve zvláštním prapůvodním vztahu jejich poslední útočiště – a tušil správně.

Neboť v této zemi nelze naplnit takový pojem svobody, jenž se dá jako pevně dané a vnitřně bezobsažné měřítko použít na jakoukoli veličinu, kterou mu podřídíme. Spíš zde od nepaměti platilo následující: že stupeň svobody, který má nějaká síla k dispozici, přesně odpovídá stupni vazby, jenž je jí vyhrazen, a že se v rozsahu osvobozené vůle projevuje rozsah odpovědnosti, která této vůli propůjčuje její oprávnění a platnost. Toto

se projevuje tak, že do naší reality, tedy do našich dějin v jejich výsostném, osudovém významu nedokáže vstoupit nic jiného než to, co nese pečeť této zodpovědnosti. O této pečeti není třeba hovořit, neboť jelikož je udílena bezprostředně, jsou do ní vyryta i znamení, která dokáže bezprostředně číst pohotová poslušnost.

A tak platí: že naše svoboda se projevuje nejmocněji všude tam, kde je jejím nositelem vědomí, že je lénem. Toto vědomí se promítlo do všech těch nezapomenutelných výroků, s nimiž pokrývá prapůvodní národní šlechta erbovým štít národa; převládá myšlení a cit, čin a dílo, státní umění a náboženství. Proto se svět pokaždé otřese v základech, když Němci poznají, co je svoboda, to znamená: když poznají, co je nezbytnost. Zde nelze nic usmlouvat, a ať třeba nastane konec světa, příkaz musí být splněn, až zazní výzva.

Člověk bude jednu zásadu, která se před všemi ostatními považuje za symbol Němce, totiž řád, neustále podceňovat, když v ní nedokáže rozpoznat ocelový odraz svobody. Poslušnost je umění naslouchat a řád je připravenost na slovo, připravenost na rozkaz, který sjede jako blesk od vrcholku až ke kořenům. Každý a všechno stojí v lenním řádu a vůdce se pozná podle toho, že je prvním služebníkem, prvním vojákem a prvním dělníkem. Proto se jak svoboda, tak řád vztahují nikoli ke společnosti, nýbrž ke státu, a vzorem každé struktury je struktura armády, nikoli však společenská smlouva. Proto se maximální síly dosáhne tehdy, až nebude pochybnost o vůdcovství a poslušnosti.

Lze vysledovat toto: že hegemonie a služba jsou jedno a totéž. Epocha třetího stavu si úžasnou moc této jednoty nikdy neuvědomila, neboť jí připadaly žádoucí příliš laciné a příliš lidské požitky. Proto byly všechny body, kterých Němci v této epoše dokázali dosáhnout, přesto dosaženy: pohyb se konal ve všech oblastech v cizím a nepřírozeném živilu. Na skutečné dno se mohlo sestoupit takřka jen s potápěčskými helmami;

rozhodující práce se uskutečňovala ve smrtícím prostoru. Čest těmto padlým, které zlomila děsivá samota lásky nebo poznání nebo které srazila k zemi ocel na rozpálených pahorcích boje!

Ale není cesty zpět. Kdo dnes v Německu dychtí po nové hegemonii, obrací zrak tam, kde vidí pracovat nové vědomí svobody a odpovědnosti.